

njegovi poklicani učitelji... (»Kmetijski list« od 13. decembra 1922).

Ni ga danes skoraj lista, ki bi se ne obregoval ob nas in naše delo. Potem, ko so nam dali v domovini življensko zmoglost, prihaja vsakdo nad nas in vsakdo se repenči: Učitelj delaj, delaj čudeže, ustanovljaj društva in posojilnice, bodi politično delujoč član in pokaži vsak dan sproti svojim priganjačem uspehe dela in bodi pokoren sluga vsakomur in vsaki čas! Skratka bodi »ein Mädchen für Alles und für Alle«.

Tistega pavšalnega kritikovanja ne prenesem, ker nisem najmanj prizadet. Če v kakem kraju učitelj ne dela, pograbit ga in denite ga na »pranger«!

Izvenšolsko delovanje je v sedanjih razmerah zelo nevhaležno. Če imaš uspehe v izvenšolskem delovanju, se hitro najde kdo, ki ti je tega zaviden in celo nekaterim nadzornikom so izvenšolsko delujoči učitelji prava nadloga. Najtežje je pa delo izobrazbe ljudskih mas, ki vedno bolj nasedajo političnim hujšakcem in demagogom. **Zato učitelj uspehov imeti ne sme!** Vsak učitelj, ki ima uspehe, je takoj eksponiran raznim napadom, ki navadno prihajajo iz njegove najbližje okolice, ki se boji za svojo pozicijo. Danes je politično življenje pri nas že tako razvito, da tudi učitelj zlate sredine držati ne more. Če je tudi nevtralen, mu ena ali druga stranka posili pritisne političen pečat, ki navadno tudi potem odločuje o njegovih nadaljnjih usodi. Danes ne velja tvoje delo, če ni prevlečeno s političnim lakom. Proti šolstvu pa snuje vse, eni javno, drugi pa tajno — vsi uspešno. Zaščite ne uživa učiteljstvo pri šolskih oblastih in tudi drugod prav nobene. All hocemo pogrevati Veliko Dolino? Hočete, da vam povem nekaj svojih stvari ali pa svojih tovarišev tod okoli, kaj se godi. Potem pač ne bo nihče več dvomil, zakaj ne moremo med ljudi.

Ljudska hvaležnost je sledeča: Lani sem imel spomladi kmetijsko predavanje o cepljenju na šolskem vrtu. Že proti koncu pride precej nakresan kmet, poslušal nekaj časa, potem pa reče: »Piš me v ... ja znam više kaj ti i svi drugi...« Obrne se in gre in z njim — vsi drugi. Tovariš M., ki je deloval skoraj 40 let v P., je pred letom umrl. Tisoči so hodili k njemu v šolo, nešteti pa pomagali na en in drugi način. Nekemu županu je tajnikoval dolga leta in ni ga bilo na njegovi zadnji poti. Tovariš S. so ga nosili in tovariši so ga dobredno zagrebli, ker ni bilo nikogar, da bi bil ta posel opravil. To je bil za nas žalosten dan, ker smo videli, kako »hvaležen« je narod svojem učitelju, ki je bil 40 let med njim in delal zanj.

Dokler se bode boril en del podeželske inteligence samo zato, da napravi iz ljudstva samo pokorno čredo, toliko časa ni misliti na naše uspehe. Naslovite torej gospodje drugič svoje levite tja, kamor spadajo, potrkajte sebe na prsi, kakšne razmere ustvarjate!

Da se resnica prav spozna, se morata slišati dva zvona, pravi pregovor.

Že med vojno se je jel razpasovati, posebno med producenti živil, prej neslučen materializem, po vojni pa žalibog ni ponehal, ampak je šele prav kruto zavladal. Nekaj tipičnih dejstev naj pokaže, kako je po vojni in kdo ima boljše kot prej, producent ali inteligent-konsument. Junija meseca pred letom sem prošil svojega dobavitelja drv, naj mi jih pripelje prav kmalu en seženj. Odgovor je bil, da nima časa, ker mora voziti drva na kolodvor. Ta stoji 10 minut od moje šole! Ko so bili vagoni, namenjeni Mussolinijevim fašistom, nabasani, mi da dotični na znanje, da mi pripelje zahtevana drva, toda en seženj stane zdaj (!) že 1300 K, dočim jih je vozil Lahom po 1100 K! Drva so bila namreč kratka, 64 cm d.).

Meseca septembra istega leta mi pripelje drugi kmet 1 m dolga drva, seženj po 1800 K. Ker jih je bilo blizu dva sežnja (7 m³), mu moram naštet 3200 K. S težkim srcem mu pokladam denar v roko za blago, ki ga vidim v neizmernih množinah po hribih, ter plaho pričakujem, da bo dejal: no, pa bodi 3000 K dovolj. Zaman, niti »hvala« ni rekel, ampak obratno, z nezasišano trdovratnostjo je silil vame, naj mi vendar še doplačam napltnino (!) za 1 liter vina. Hoteč ganiti njegovo srce, mu razložim, da sem bolan in da bolezen stane, da sem si moral polovico izplačane vsote še izposoditi — bilo je 21. septembra — da zdaj niti za zemlje ni več ostalo, da imam štiri nepreskrbljene otroke, a on le enega samega krepkega 17letnega sina; toda s tem ga nisem omehčal, nevoljno me je pogledal in tiral od mene vsaj nekaj tobaka in cigaret.

Po tem mučnem dialogu se podam v svojo samotno sobico, da preiščujem o pomanjkanju dejanske vere in krščanskih čednostih, ki sem jih videl pred 35 leti v svoji očetovi hiši negotavl. Primerjal sem svojo plačo iz leta 1914., ki je znašala blizu 200 K na mesec, s sedanjo ter ugotovil, da bi bil ž njo na prejšnjem službenem mestu kupil lahko 15 sežnjev drv, a danes jih jedva zmorem tri.

Drugi dogodek: Poleti prikošnjari k meni kmet od štajersko-hrvatske meje. Prodaja rjuhe (prte) in ker jih res rabim, vprašam po ceni. Krošnjar: Ena stane 500 kron.

Jaz: Za kaj smatrate vi krono z oziranjem na prejšnji denar?

Krošnjar: Krona je prejšnji krajcar.

Jaz: Dobro, prej sem kupil tako rjuho za 170 krajcarjev. Ali ne bi bili zadovoljni z 200 K za eno rjuho?

Krošnjar: Ja gospod, dandanes imate pa tudi lepšo plačo!

Jaz: No, to se da pač izračunati! Ako mi vi prodaste 10 rjuh po 500 K, dobite za nje toliko denarja, kolikor znaša moja mesečna plača. Pred vojno pa bi lahko kupil vsak mesec 50 rjuh. Sedaj pa sami presodite, koliko boljše plačo imam kot prej kedaj!

Krošnjar zamrmra nekaj nerazločnega in nejevoljno odide. Pa tudi jaz sem bil nevoljen, ker si nisem mogel kupiti potrebnih rjuh.

Iz navedenega se vidi, kako nekateri sloji zavistno gledajo na našo plačo. Vidijo le tisočake in ne mislijo, da dobijo že za tri sežnje drv več denarja, kolikor znaša plača učitelja z več kot 20 službenimi leti!

Kako težko je z mlekom na deželi, bo tudi mnogoteri tovariš vedel zapeti žalostno pesem. Niti za denar ga ne dobiš. Leta 1917. je bilo, ko so jele cene živilom skokoma rasti. Stopim v vaško gostilno med ondi zbrane kmete. Govori se o vsem različnem. Med drugim slišim svojega soseda vehementno dokazovati, da je »boljše« dajati mleko praščem nego ga prodajati, da po mleku raste mast itd. Besede so me v srce zazeble, v par dneh pa so me zebile tudi v želodec, ker mi je sosed odpovedal še tisti 1½ liter mleka, ki sem ga doslej dobival. Sosedove pol leta stare pujske pa sem s čudnimi čustvi gledal, kako so srebali mleko, ki bi ga tudi svoji nežni deci rad privoščil!

To so trdote, da se ne izrazim drugače, ki ti stisnejo srce in onemijo jezik! Prej polnega navdušenja in ljubezni do slovenskega kmeta, ki sem mu pomagal ustanovljati gospodarske zadruge, predaval o različnih gospodarskih panogah in šel kmetu zmirom, posebno še med vojno na roko, sem mu zdaj nepotrebno zlo, rajši vidi verižnika, ki mu spravi pridelke za lire in franke čez mejo! Ob takih okolnostih se mi zdi ironija, da bi stopil pred kmeta in ga učil. Dejal bi, revež, ti boš nas učil gospodariti, mi sami dobro znamo, cene moramo vam, gospodi, zasoliti, to je vsa copernija, da se kmetu boljše godi!

In res, cene živilom (jajcem, krompirju, moki, masti) in lesu stoji precej nad zlato pariteto z ozirom na predvojne razmere, dočim je naša plača daleko pod njo. Toda kmet se bo tudi varal s svojim računom, ker konjunktura ne bo stalno ugodna, in ako odbije in ugonobi svojo inteligenco, bo čutil gorje na lastni koži. Kmet odbija tudi posle, ker jim ne mara dajati — radi visokih cen seveda — primerne hrane. In ako pogledamo na kolodvore, kdo se tam šeta in čaka na vlak, kakor kmetstvo ljudstvo in verižniki! Ako ima kmetica le 30 jajc in eno kuro na prodaj, se pelje v 30 km oddaljeno mesto, da zapravi čas in denar, doma pa zanemarija gospodinjstvo. Tak beg od dela in smešne razvade bodo upropastile nas vse! Med vojno je dejal kmet, prijatelj: Boste videli, če bo enkrat kmet imel denar, se bo od njega težko kupovalo.

Od nobenega stanu se ne zahteva izvenuradnega dela kakor ravno od učiteljstva. Da je pa tako delo ne le s trudom, ampak tudi s stroški zvezano, ve in misli malokdo. Kdor upa, da daje učiteljišče gojencem že perfektno gospodarsko izobrazbo, se zelo moti. Učiteljišče v najboljšem slučaju le zbudi zanimanje za gospodarska vprašanja, vse drugo pa mora poskrbeti praksa in lastna nadaljnja samoučebna izobrazba. To si pa učitelj le pridobi, ako čita strokovne knjige in časopise, kar pa stane toliko denarja, da moram odslej vse gospodarske liste radi neizhanjanja s plačo opustiti. Li veste, kaj to pomeni?

Reči pa moramo, da vseh teh razmer ne ustvarja kmet in jih tudi kmet ni toliko kriv, kakor njega voditelji!

Varanec.

Književnost in umetnost.

KOSMOS.

Človek si ni podvrzel sveta s svojo močjo, temveč z znanostjo. Dandanes človek prav težko živi, če ni česar ne ve. Učitelj pa, ki vzgaja in uči narodovo bodočnost mora znati veliko. Tisto, kar je prinesel iz učiteljišča je zelo, zelo malo in revno. Zato mora napredovati tudi po svojih studijih. Skoraj dan za dnem se odkrivajo skrivnosti naše zemlje, svetovja, kemije, fizike itd. In če ne sledi človek temu, je revež! Treba je vzeti knjige v roke in študirati do smrti. Dandanes pa so knjige silno drage. Ker pa nekaj le mora biti za samotozbrabo, priporočam vsemu učiteljstvu, da se naroči na znanstveno revijo »Kosmos«, ki jo izdaja družba prijateljev narave v Stuttgartu — (Nemčija). To je ugleden in svetovnoznan list, ki izhaja že veliko let. In kar je glavno — je zelo poceni.

Izhaja mesečno in je bogato ilustriran. Z naročnino so obenem že plačane tudi štiri znanstvene knjige, ki jih dobijo člani vsako četrtletje. Člani imajo tudi to ugodnost, da dobijo po znižani ceni (tudi na obroke) vse druge knjige, ki jih je izdala ta družba — in vse znanstvene instrumente, ki jih ima v založbi.

Da bo pojem o ravnopravnosti razprav te revije jasnejši, navajam vsebino letošnje prve številke. 1. Narava in človek; 2. Kako nastane gorovja; 3. Interesantni fotograf. posnetki rib v akvariju; 4. Kokain; 5. Ledenik se premika; 6. Transplantacija glav; 7. Samo en gib z roko (Možgani) in še mnogo drugih krajsih zanimivosti. Člani pa dobijo za letošnje sledeče knjige zastoni: 1. Narod hroščev; 2. Astrologija; 3. Živalska in človeška duša; 4. O nastanku oblek. (Seveda v nemškem jeziku.)

»Kosmos« je strogo internacionalen list in se ne vmešava ne v nacionalna ne v politična vprašanja.

Za letošnje št. 3 zvezke in eno knjigo kar je zelo malo.

Kdor se hoče naročiti, naj mi to sporoči in naj priloži v pismu listek sledeče vsebine: Unterzeichnet tritt dem Kosmos, Gesellschaft der Naturfreunde, Stuttgart, bei, erbittet seine Mitglieds-karte und erhält jeweils nach dem Erscheinen kostenlos:

1. Kosmos-Handweiser, jährlich 12 Hefte.
2. Ordentliche Veröffentlichungen 1924. 4 Bücher und zahlr. Vierteljahrsbetrag 26 Din.

Poštnina in ovojnina se računa posebej in ni velika. Zelo koristno bi bilo, ko bi se na ta lep list naročile tudi šole in učiteljska društva za svoje knjižnice. Naročila sprejema: T. Selškar, učitelj, Reka pri Laškem. Denar pa pošljejo naročniki potem sami, ko dobe knjige, v katerih je vsako četrtletje priložen ček.

Priporočamo vse spodaj navedene knjige v nabavo učiteljstvu in šolam, posebno pa šolskim, vsem javnim ljudskim in društvenim ter učiteljskim-strokovnim knjižnicam. Vse tu navedene knjige se narožajo tudi lahko potom Učiteljske knjižarne v Ljubljani. Frančiškanska ulica, številka 6.

Nove knjige in druge publikacije.

—kpl Sodne takse po novem taksnem zakonu je izdala Tiskovna zadruga v Ljubljani v posebnih brošur, ki velja s poštnino vred 6 Din 50 par.

—kpl Janko Samec. »Življenje«. Pesmi. Splošna knjižnica št. 16. V Ljubljani 1924. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjižarna. Cena broš. 15 Din, vez. 20 Din.

—kpl A. Fogazzaro: Svetnik, prevod dr. Budala. Strani 333. Cena 64 Din, vez. 72 Din, poštnina 3 Din več. — Tiskovna zadruga v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

—kpl Priporočena knjiga. Prosvetni oddelek za Slovenijo priporoča z razpisom z dne 19. februarja 1924, št. 2214 Jakob Dimnikovo knjigo »Kralj Aleksander I.« učiteljskim, šolskim in dijaškim knjižnicam v nabavo. Knjiga je prav dobro sredstvo za pospeševanje patrijotične in dinastične vzgoje šolske mladine. Knjiga je vezana, šteje 279 strani; med tekstom je 9 podob; cena 40 Din. Izdala in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Ocene.

—k Janko Samec: »Življenje«. Naša lirika nam zadnje čase nudi malo novega. Pred nedavnim časom so sicer po teh gajih pokale gore, rodila se pa ni niti — miš! Zato s tem večjim veseljem pozdravljamo Samecovo »Življenje« pesmi, ki značilno na njihvi naše lirike zdrav in dozorel klas. Kakor čuti in živi, kakor trpi in se raduje, tako nam prepeva Janko Samec. Zato je njegova pesem iskrena, topla in nas prevzema zona neodoljivosti, kakršno brezpogojno zahtevamo od lirike. Številni motivi iz Primorja bodo gotovo ogreli in navdušili zlasti pesnikove ožje rojake, naše Primorce, da bodo segli z ljubeznijo po tej knjigi.

—k Ant. Fogazzaro, Svetnik. — Roman »Il Santo« je izšel v točnem in sočnem prevodu dr. Budala. Delo, ki predstavlja v prvi vrsti talinstvene reformatorja, je doseglo v svetovnih umetniških krogih glasen odziv. Glavni junak Giovanni Selva očita v njem katoliški cerkvi, da ni v svečeništvu nič več evangelijskega smisla, da neopravičeno povsem izključuje laišvo iz cerkvenega

življenja, da je preveč oblastna lažnost, vladoljublno, grabežljivost in miselna neaginost pri duhovščini, ti štirj grehi so rodili v »svetniku« odpor in rodili katoliški modernizem, ki mu je potem takem Fogazzaro početnik. Rimska kongregacija je postavila umotvor na indeks prepovedanih knjig. Dejanje zanimivo in prikupno vsebuje silno sugestivno moč, zato je morda ni italijanske knjižice eno dobe, ki bi si bila pridobila uglednejše mesto v zgodovini evropske misli. Nihče ni nadkrilil avtorja v prepričljivem času, ki si z njim osvaja srca.

Naša gospodarska organizacija.

—g Ganglov kamen za učiteljski konvikt v Ljubljani. V zadnjem izkazu (št. 10. »Učit. Tov.«) je tiskarski škrat uganjal svoje predpustne burke. Najprvo je hotel razdružiti tov. Pirkoviča in njegovo sestro, ki jo je izbacnil iz izkaza, dasi je pošteno plačala Din 25 za Ganglov kamen; v skupnem izkazu daril Škocijanskega učiteljstva (Din 90) je pa vendarle prizanesel tem 25 Din. V končni skupni vsoti nabranih daril je pa hotel dati škrat blagajniku Din 100 nagrade, ker je izkazal Din 100 premalo; ne Din 11.347, ampak Din 11.447 znaša nabrana vsota. Končno se je pa ta predrzni škrat hotel pošaliti še z Ganglom, ker je njegove »Materine sanje« izpremenil v »Materine solze«. Hvala Bogu, da je konec predpusta in je nastopil čas pokore in resnega dela! — Nova darila: Tov. Amalija Kregarjeva, učiteljica pri Sv. Petru v Ljubljani, obveznico 7% drž. posojila za Din 100. — Tov. Matija Hiti, nadiučitelj v Dobu pri Domžalah, obveznico 7% drž. posojila za Din 100. — Tov. Božo Račić, nadiučitelj v Adlešičih v Belokranju Din 50. — Tov. Škerle Antonija, učiteljica v Sinjem vrhu ob Kolpi. Din 25 (2. rok) brezobrestnega posojila. — Tov. Lojze Weber, učitelj v Novem mestu, Din 125 brezobrestnega posojila namesto vena na krsto pokojnega Ivana Ferliča v Novem mestu. Bog platil! — Današnji izkaz: Din 400; zadnjih izkazanih: Din 11.447. Skupaj Din 11.847. To so darila učiteljic in učiteljev, ki so dobre volje in blagega srca. — Jakob Dimnik, blagajnik.

—g. Rezervni sklad — prostovoljni organizacijski davok.

Blagajniško stanje po

II. izkazu 3672 Din 56 p.

Novomeško učit. dr. 700 » — »

skupaj 4372 Din 56 p.

Čast zavednemu učiteljstvu novomeškega okraja, ki je prvo sledilo vzgledu bratskega društva iz Laškega. Naj bi našlo še obilo posnemalcev Upravnik.

Iz naše stanovske organizacije.

Gibanje okrajnih društev v Sloveniji.

Vabila:

= Odborova seja okrajnega učiteljskega društva za Ljubljansko okolico se vrši 19. marca t. l. v Učiteljski tiskarni ob 10. uri dopoldne. Udeležba dolžnost.

Poročila:

+ UČITELJSKO DRUŠTVO ZA BREŽIŠKI IN SEVNIŠKI OKRAJ je imelo svoj občni zbor dne 9. februarja t. l. v Brežicah. — Navzočih od 60 članov 48.

Tov. predsednik se v nagovoru spominja v decembru pret. leta umrlega nekdanjega predsednika našega društva, nadiučitelja Morica iz Sv. Petra. Obenem tudi pozdravlja nove društvene člane: Jereb Frana, Miklavčič Antonijo, Ježovnik Antonijo, Šuligoj Savico, Lang Hildo, Rainer Dragico, Štravs Milana in Župevc Slavkoto.

Letno poročilo izkazuje ob koncu poslovnega leta 60 članov. Vsi društveni sestanki so bili dobro obiskani v dokaz, da se članstvo zaveda svoje dolžnosti.

Blagajna je v preteklem letu zelo napredovala. Društveno premoženje znaša 2346.14 Din — seveda le na papirju; resnici na ljubo pa je blagajna nekoliko lažja, ker imamo par tovarišev, ki še niso poravnali zaostale članarine. Zeleti bi bilo, da store isti nemudoma svojo dolžnost!

Predavanji. 1. Tov. Drnovšek nam je v kratkem obrazložil pomen in cilje »Pomladka rdečega križa« in je mnenja, da sedanje razmere naših dveh okrajev niso ugodne za širjenje ideje »P. R. Kr.«, ker je treba pri ljudstvu najprej odstraniti materializem in ustvariti novo generacijo. Pozneje pa bo učiteljstvo to idealno nalogo izvrševalo tudi brez članarine. K temu poročilo se na predlog tov. Čopiča soglasno sprejme sledeča resolucija: